

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АЛЄКСЄЄВА ГАННА МИКОЛАЇВНА

УДК 378.147:371.013.42:004(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ
ДО ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Бердянськ – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Бердянському державному педагогічному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: – доктор педагогічних наук, професор Павлютенков Євгеній Михайлович, Мелітопольський державний педагогічний університет, завідувач кафедри педагогіки і педагогічної майстерності.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор **Харченко Сергій Якович**, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, завідувач кафедри соціальної педагогіки;

кандидат педагогічних наук, доцент **Васильченко Лілія Володимирівна**, Комунальний заклад “Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти” Запорізької обласної ради, доцент кафедри менеджменту освіти і психології.

Захист відбудеться “24” травня 2013 р. о 15 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 18.092.01 в Бердянському державному педагогічному університеті за адресою: 71118, м. Бердянськ, вул. Шмідта, 4, 1 поверх, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Бердянського державного педагогічного університету за адресою: 71118, м. Бердянськ, вул. Шмідта, 4.

Автореферат розісланий “23” квітня 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. І. Жигір

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розвиток сучасної цивілізації свідчить про те, що вона вступила у фазу інформаційного суспільства з притаманній йому розмаїтістю джерел інформації та самої інформації, набуття нею статусу економічної категорії, проникненням інформаційних технологій у всі сфери життя, глобалізацією інформаційного простору, створенням інформаційної мережі та її популяризацією, можливістю широкого доступу до банку даних. Процес соціалізації в такому суспільстві неможливий без підготовки молоді людини до використання комп'ютерних технологій, а відтак і готовності майбутніх соціальних педагогів як осіб, що безпосередньо допомагають молоді в процесі їх соціалізації, до їх застосування в професійній діяльності.

У Законі України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки» визначено, що «розвиток інформаційного суспільства в Україні та впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери суспільного життя і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування визначається одним з пріоритетних напрямів державної політики», а однією з основних стратегічних цілей розвитку інформаційного суспільства в Україні є «забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні всебічно розвиненої особистості».

У цьому контексті одним з пріоритетних напрямів професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів є формування їх готовності як до професійної діяльності в цілому, так і до впровадження комп'ютерних технологій (КТ) зокрема. Такий підхід дає можливість молодому фахівцю впевнено почувати себе в професійному середовищі, швидше адаптуватися в сучасних умовах.

Питання підготовки майбутніх соціальних педагогів до різних видів професійної діяльності є досить розробленим у сучасній науці та практиці. Науковцями досліджено загальні засади організації професійної підготовки майбутніх фахівців (А. Капська, М. Лукашевич, Л. Міщик, В. Поліщук, В. Полтавець, В. Сидоров, С. Хлебнік, Є. Холостова та ін.); дидактичні основи професійної підготовки (С. Харченко); нетрадиційні форми та методи підготовки (О. Витвар); формування професійно значущих особистісних якостей (М. Галагузова, В. Гриньова, Н. Заверико, А. Мудрик, В. Сластьонін та ін.); формування готовності до роботи з різними категоріями людей (О. Гуренко, І. Зверева, Ю. Мацкевич, М. Малькова, С. Пашенко та ін.) та в різних сферах діяльності: освітньо-дозвіллевій і виховній (Р. Вайнола, С. Пашенко), соціально-правовій (І. Ковчина), суто практичній (О. Гомонюк, Л. Омельченко, З. Фалинська), полікультурній та гендерно-виховній (О. Гуренко, О. Остапчук) та ін. Праці дослідників забезпечили визначення змісту професійної підготовки, форм, методів та засобів її реалізації, характеристику різних аспектів процесу формування професійних та особистісних якостей студентів на всіх його етапах.

Проте вищезазначені дослідження лише фрагментарно порушують проблему застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності соціальних педагогів, що обумовлює необхідність розробки моделі підготовки майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності.

Формування готовності до різних функцій професійної діяльності студентів вищих навчальних закладів (ВНЗ) розглянуто в дослідженнях В. Беспалька, Г. Балла, Ф. Гоноволіна, О. Гури, Р. Гуревича, М. Дьяченко, І. Зязюна, О. Каверіної, М. Кандибовича, Г. Костюка, Л. Коваль, Н. Кузьміної, В. Моляко, Є. Павлютенкова, В. Сластьоніна та ін. Автори уточнюють понятійно-категоріальний апарат теорії формування готовності, визначають характеристики та структурні складові готовності до професійної діяльності, критерії та рівні її сформованості, але не розглядають аспект застосування КТ у професійній діяльності.

Проблеми впровадження інформаційних комп'ютерних технологій в освіту та набуття комп'ютерної грамотності висвітлено в працях Т. Биковського, В. Глушкова, А. Єршова, М. Жалдака, О. Значенко, О. Ільків, З. Манушина, О. Міщенко, Н. Монойленко, Н. Морзе, А. Оголь, Л. Петухової та інших дослідників, але не в контексті формування у майбутніх соціальних педагогів готовності до застосування КТ у професійній діяльності. Отже, проблема формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності не була предметом спеціального педагогічного дослідження.

Аналіз наукових праць та сучасної практики соціально-педагогічної діяльності виявив низку притаманних сучасній освіті суперечностей між: підвищеними вимогами суспільства до якості соціально-педагогічної професійної освіти та рівнем готовності майбутніх соціальних педагогів до здійснення професійної діяльності; об'єктивною потребою суспільства в соціальних педагогах, здатних здійснювати професійну діяльність із застосуванням КТ та недостатньою орієнтацією на це їх фахової підготовки; зростанням професійних потреб майбутніх соціальних педагогів, пов'язаних із застосуванням КТ, та відсутністю моделі професійної підготовки, орієнтованої на їх реалізацію.

Актуальність проблеми, її недостатня теоретична й практична розробленість, виявлені суперечності зумовили вибір теми дослідження **«Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах комплексної теми кафедри інформатики та інформаційних технологій у навчанні Бердянського державного педагогічного університету «Неперервна інформативна підготовка майбутнього вчителя на інтегративній основі» (протокол № 12 від 15.05.2007р.). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Бердянського державного педагогічного університету (протокол № 10 від 26.06.2007 р.) та погоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №7 від 25.09.2007 р.).

Науково-практичні розробки дисертаційного дослідження проведені в межах

спільної програми «Intel® Навчання для майбутнього» за наказом МОН України №271 від 24.03.09 р., мережі «Партнерство в навчанні», зокрема програми «Основи інформаційно-комунікаційних технологій» Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством освіти і науки України з товариством з обмеженою відповідальністю «Майкрософт Україна» від 20.03.2008 р., а також курсу «Цифрові технології» (наказ управління освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації №136 від 14.02.2011р.) з метою підвищення комп'ютерної грамотності майбутніх педагогів та ефективного використання інтернет-технологій в освітньому процесі.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити модель формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **задачі дослідження**:

1. На основі аналізу наукової літератури з проблеми дослідження визначити сутність поняття «готовність майбутнього соціального педагога до застосування комп'ютерних технологій», її структурні компоненти, критерії, показники та рівні сформованості.

2. Визначити основні шляхи формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності.

3. Обґрунтувати психолого-педагогічні та організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності та механізм цього процесу.

4. Розробити та експериментально перевірити модель формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у вищих педагогічних навчальних закладах.

Предмет дослідження – формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності.

Для досягнення мети та розв'язання визначених завдань використано комплекс **методів дослідження**:

– *теоретичні*: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та систематизація наукових теоретичних положень і нормативної документації – для визначення сутності й структури готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності; визначення категоріального апарату дослідження; обґрунтування психолого-педагогічних та організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності та механізму цього процесу; моделювання – для розробки структурно-змістової моделі формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності;

– *емпіричні*: стандартизовані психодіагностичні методики, адаптовані до завдань дослідження, методи збирання емпіричного матеріалу (анкетування, опитування, тестування); метод самооцінювання – для визначення рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний та контрольний) – для перевірки ефективності психолого-педагогічних та

організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності; формувальний педагогічний експеримент для визначення ефективності впровадження моделі формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності; контрольний педагогічний експеримент з метою виявлення динаміки рівнів сформованості готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійну діяльність; *статистичні* – методи математичної статистики для визначення вірогідності отриманих кількісних показників та аналізу експериментальних даних за допомогою критерію узгодженості А. Колмогорова–М. Смирнова та визначення коефіцієнта лінійної кореляції К. Пірсона.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

уперше:

– виявлено комплекс психолого-педагогічних та організаційно-педагогічних умов, що забезпечують формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності; визначено структурні компоненти (потребнісно-мотиваційний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний) готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності; створено модель формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності; визначено критерії (мотиваційний, діяльнісний, оцінний), показники та рівні сформованості готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності;

уточнено:

– поняття «готовність майбутнього соціального педагога до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності» як комплексне новоутворення, яке охоплює потребнісно-мотиваційну, операційно-діялісну та рефлексивно-оцінну сфери майбутнього соціального педагога;

набули подальшого розвитку:

– науково-педагогічні положення теорії формування готовності майбутніх фахівців у контексті досліджуваної проблеми; теорії інформатизації навчального процесу та окремих сфер діяльності; дидактичні засади формування змісту професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого педагогічного навчального закладу.

Практичне значення одержаних результатів визначається розробкою та впровадженням в навчально-виховний процес вищого педагогічного навчального закладу методичних рекомендації для студентів спеціальності 6.010106 «Соціальна педагогіка» напряму підготовки 0101 «Педагогічна освіта» і викладачів вишів щодо оволодіння майбутніми соціальними педагогами комп'ютерними технологіями та авторського курсу «Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі».

Результати дослідження можуть бути використанні в організації навчального процесу у вищій школі; діагностичні дані рівнів сформованості майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності можуть стати базою для подальшого вдосконалення підготовки студентів цього профілю.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 57/2257–08 від 28.10.2011 р.), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 06/1929 від 24.10.2011 р.), Харківського національного педагогічного університету імені С. Г. Сковороди (довідка № 01–366 від 31.10.2011 р.), Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (довідка № 09/567 від 20.09.2011 р.), Державного вищого навчального закладу «Запорізький національний університет» (довідка № 01–25/142 від 19.11.2012 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження опубліковано в науково-педагогічних і науково-практичних журналах, збірниках наукових праць, наукових вісниках та фахових виданнях. Матеріали роботи обговорювалися та одержали позитивну оцінку на науково-практичних конференціях:

– міжнародних: “Формування естетичної культури майбутніх учителів засобами мистецтва” (м. Кіровоград, 2000), “Розвиток національної моделі дизайну і образотворчого мистецтва в умовах глобалізації сучасного світу” (м. Харків, 2002), “Моделирование содержания и организационно-правовое сопровождение непрерывного профессионального образования и подготовки специалиста в условиях формирования механизма социального партнерства” (м. Невинномиськ, 2007);

– всеукраїнських: “Формування національної свідомості молоді засобами художньої культури” (м. Херсон, 2000), “Другий всеукраїнський з’їзд працівників освіти і питання підготовки вчителя сучасної школи” (м. Бердянськ, 2002), “Особливості управління сільською школою на сучасному етапі розвитку суспільства” (м. Запоріжжя, 2007), “Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки” (м. Запоріжжя, 2008), “Теоретичні та прикладні аспекти застосування інформаційних технологій у вищій і загальноосвітній школах” (м. Тернопіль, 2008), “Інформаційно-телекомунікаційні технології в системі освіти” (м. Бердянськ, 2008), “Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки” (м. Запоріжжя, 2009), “Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах” (м. Запоріжжя, 2010), “Педагогічне проектування як засіб становлення і розвитку ключових компетентностей суб’єктів освітнього простору” (м. Запоріжжя, 2010), “Оновлення концептуальних засад професійної та загальної освіти на етапі євроінтеграції” (м. Запоріжжя, 2010), “Соціально-економічні дослідження в період ринкової трансформації” (м. Бердянськ, 2011), “Актуальні проблеми підготовки соціальних педагогів у третьому тисячолітті” (м. Запоріжжя, 2011), “Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах” (м. Запоріжжя, 2011), “Теорія та практика педагогіки життєтворчості” (м. Запоріжжя, 2011).

Матеріали дослідження доповідалися на засіданнях та наукових семінарах кафедри обробки та захисту інформації (2009), кафедри комп’ютерних систем та мереж (2010), кафедри професійної освіти та методики професійного навчання Інституту освітніх інженерно-педагогічних технологій БДПУ (2011), кафедри

педагогіки Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (МДПУ, 2011); наукової сесії викладачів і студентів “Напрями вдосконалення екологічного менеджменту в Мелітопольському регіоні” (м.Мелітополь, 2011), вебінарі “Актуальні питання застосування СІТ у підготовці майбутніх фахівців” (м.Запоріжжя – м.Бердянськ, 2011); круглих столах “Підвищення якості навчального процесу засобами комп’ютерних технологій” (м. Мелітополь, 2011), Класичного приватного університету (м. Запоріжжя, 2009, 2010), а також на IV Міжнародному форумі “Нові горизонти інформаційно-комунікаційних технологій в освіті” у межах освітніх ініціатив Intel в Україні (м. Київ, 2008, 2010) та I Міжнародному освітньому форумі “Особистість в єдиному освітньому просторі” (м. Запоріжжя, 2010). Організовано та проведено семінари “Комп’ютерна програма з вивчення особистості учня (школяра)” (м. Харків, 2011); “Інформаційно-комунікаційні технології на службі освіти” (м. Одеса, 2011).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано в 17 наукових та науково-методичних працях загальним обсягом понад 14,4 умовних друкованих аркушів, серед них: один навчальний посібник, 8 статей у виданнях, зареєстрованих ВАК України як фахові з педагогічних наук (журнали та збірники наукових праць), 8 публікацій у збірниках матеріалів конференцій і тез доповідей.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків до розділів, висновків, 16 додатків (100 с.), списку використаних джерел (300 найменувань на 34 с., із них 12 – іноземною мовою). Загальний обсяг дисертації становить 291 сторінки, із них основного тексту – 191, 16 таблиць на 11 сторінках і 8 рисунків на 4 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми й доцільність її наукової розробки, визначено мету, завдання, об’єкт, предмет дослідження, розкрито його наукову новизну, практичне значення, подано відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі **“Теоретичні основи підготовки майбутніх соціальних педагогів до застосування комп’ютерних технологій у професійній діяльності”** розглянуто проблему формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у педагогічній теорії; висвітлено сутність та структуру готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності; охарактеризовано організаційно-педагогічні та психолого-педагогічні умови та шляхи формування означеної готовності.

Визначено, що КТ містять у собі величезні можливості як для поліпшення процесу навчання (використання наочності, активізація пізнавальної діяльності, підвищення самостійності, індивідуалізація, диференціація тощо), професійної соціально-педагогічної діяльності (діагностування, прогнозування, проектування, інформаційне забезпечення тощо), так і особистісного зростання (розвиток мислення, його гнучкості та органічного формування комунікативних умінь тощо). Разом з тим, поширення КТ породжує низку соціальних проблем (комп’ютерна залежність, гіподинамія, замкнутість особистості, зниження її соціальної активності

тощо). Сучасні дослідження свідчать, що загальний рівень готовності до застосування КТ у сучасних студентів загалом невисокий через недостатній рівень комп'ютерної підготовки шкільних учителів та зниженням загальноосвітнього рівня випускників. Тому формування готовності до застосування КТ майбутніми соціальними педагогами має кілька аспектів: підвищення мотивації до знання й застосування КТ, набуття необхідних знань з КТ та їх упровадження в професійну діяльність, формування вмінь застосування КТ (від елементарного (на рівні окремих прийомів) до творчого) у навчальних, наближених до життя, і суто професійних ситуаціях.

Готовності до застосування КТ майбутніми соціальними педагогами тлумачаться нами як комплексне новоутворення, яке охоплює потребнісно-мотиваційну, операційно-діяльнісну та рефлексивно-оцінну сфери. У кожній з них воно виявляється в наявності внутрішньої орієнтованості на застосування КТ (потребнісно-мотиваційна сфера), здатності реалізовувати професійну діяльність з використання КТ, постійному збагаченні досвіду успішної професійної діяльності в цьому напрямку (операційно-діяльнісна сфера), здібності фіксувати ступінь власного зростання у використанні КТ у професійній сфері, бачити причини успіхів та гальмування саморозвитку й здібності їх усунення (рефлексивно-оцінна сфера).

Формування готовності до застосування КТ майбутніми соціальними педагогами має враховувати весь комплекс функцій, які відіграють КТ в професійній соціально-педагогічній діяльності: не лише засобу отримання, збереження та обробки інформації, а й допомагають індивідуалізувати діяльність, реєструвати, оцінювати й обліковувати дані, моделювати ситуації; алгоритмізувати власну діяльність; заохочувати клієнтів; забезпечувати творчу діяльність; проектувати; використовувати наочність для відображення соціально-педагогічних явищ тощо. У сучасній професійній освіті окреслюється кілька шляхів формування означеної готовності, найпоширенішим з яких є вдосконалення викладання інформатичних дисциплін за допомогою наповнення їх професійним змістом. Другим таким шляхом є впровадження КТ у викладанні професійних дисциплін. Третій шлях, який вважається більш ефективним, але й таким, що вимагає виділення додаткового часу й доповнень до навчальних планів, – упровадження спецкурсів інтегрованого характеру (поєднання інформатичного та професійного аспектів). Четвертий шлях – запровадження модульної організації процесу формування готовності з використанням традиційних для вищої школи форм організації навчання (лекції, семінари, самостійна робота, практика тощо). У дисертації доводиться перспективність комплексного шляху, у якому поєднуються елементи перших трьох шляхів формування готовності, а саме: запровадження спецкурсу з паралельним наповненням інформатичних дисциплін професійним змістом та застосування КТ у викладанні професійних дисциплін.

Визначено й обґрунтовано організаційно-педагогічні та психолого-педагогічні умови, які забезпечують формування готовності до застосування КТ майбутніми соціальними педагогами. Організаційно-педагогічні умови спрямовані на забезпечення формування комп'ютерної грамотності, спеціальних знань, умінь та навичок (операційно-діяльнісний компонент): залучення до активної пізнавальної та

практичної діяльності задля оволодіння знаннями, уміннями та навичками ефективного застосування КТ, а також полягають у розробці та реалізації додаткових професійних освітніх програм як документально-змістової основи підготовки майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності, розробка комп'ютерних комплексів за різними методиками (“Орієнтовна програма вивчення особистості учнів” (визначення професійної компетентності вчителя “Квадрат функцій”, “Квадрат особистих обмежень”, “Квадрат професійних ціннісних орієнтацій”, “Квадрат професій”, “Виявлення орієнтації на художньо-естетичні цінності”, “Технічні здібності”, “Квадрат спрямованості особистості”, “Квадрат здібностей особистості”, “Діагностика ефективності уроку” та ін.), реалізуються за допомогою застосування активних методів та форм навчання: проблемних лекцій, практикумів, практичних занять (навчально-рольові, ділові ігри, тренінги, відеотренінги тощо).

Психолого-педагогічні умови забезпечують зацікавленість майбутніх соціальних педагогів до оволодіння КТ (потребнісно-мотиваційний компонент): залучення студентів до активної пізнавальної та практичної діяльності задля глибокого усвідомлення ними значення застосування КТ у професійній діяльності, забезпечення змін значущих мотивів та полягають у формуванні готовності до застосування комп'ютерних технологій з урахуванням рівня сформованості основних компонентів готовності. Реалізуються за допомогою застосування активних методів та форм навчання для відображення професійно орієнтованих проблемних ситуацій і групового обговорення процесу й результатів їх розв'язання. Крім того, психологічні умови забезпечують студентам інформованість про власний рівень опанування знаннями, уміннями, навичками застосування КТ (рефлексивно-оцінний компонент): формування потреби в самопізнанні особистих здібностей, їх самовдосконалення з метою оптимізації застосування КТ. Вони потребують активних форм навчання та діагностичних методик, індивідуальних консультацій, психологічних практикумів (анкети для вивчення особистості, анкетування для виявлення сфери дружніх стосунків, анкетування “Виявлення орієнтації” та ін.).

У другому розділі **“Модель формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності та її експериментальна перевірка”** визначено критерії на рівні сформованості готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ, описано та експериментально перевірено авторську модель формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності.

Доведено, що цільова спрямованість особистості майбутнього соціального педагога є показником мотиваційного критерію, який проявляється в сукупності соціальних установок, ціннісних орієнтацій, інтересів на високому рівні – підвищений інтерес студента до КТ, орієнтація на творче оволодіння фахом та КТ, переважання професійних ціннісних орієнтацій під час самостійного виконання навчально-професійних завдань, пов'язаних з використанням КТ; на середньому – інтерес студента до КТ виявляється епізодично, знання і навички використання КТ застосовуються частково, бажання оволодіти КТ не завжди усвідомлене; на низькому – відсутність або слабкий інтерес до оволодіння КТ, студенти не вбачають

реального позитивного впливу КТ на подальшу діяльність, несформованість цілей та бажання самостійного оволодіння КТ.

Показником діяльнісного критерію є опанування знаннями, уміннями та навичками застосування КТ: на високому рівні – творче застосування студентами КТ при розв’язанні навчально-професійних завдань, вільне володіння знаннями та вміннями з планування та організації самостійної навчально-професійної діяльності; на середньому – небагатий досвід самостійного розв’язання навчально-професійних проблем, наявність труднощів при самостійному плануванні та здійсненні власних навчально-професійних дій; на низькому – відсутність у студентів умінь самостійно розв’язувати навчально-професійні завдання, намагання уникнути застосування КТ, розв’язання навчально-професійних завдань тільки за інструкцією.

Самооцінка студентів власної підготовленості до впровадження КТ є показником оцінного критерію та проявляється на високому рівні – у вільній орієнтації у власних навчально-професійних можливостях, умінні давати самооцінку, володінні способами самодіагностики, здатності формувати стратегію поведінки та діяльності адекватно власним можливостям; на середньому – частковій орієнтації у власних навчально-професійних можливостях, не завжди адекватній самооцінці, частковому застосуванні засобів самодіагностики; на низькому – поганій орієнтації у власних навчально-професійних можливостях, способах самоперевірки та самооцінки.

Розроблена нами модель формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності складається з цільового, організаційно-змістового та діагностично-оцінного блоків (Рис.1).

Цільовий блок розкриває мету формування готовності у майбутніх соціальних педагогів до застосування комп’ютерних технологій у професійній діяльності, для досягнення якої конкретизуються завдання: опанування студентами знаннями, необхідними для застосування КТ у професійній діяльності; формування у них умінь та навичок ефективного застосування КТ; розвиток мотивації до активного впровадження КТ у професійну діяльність; спрямування особистості студента на самопізнання та самовдосконалення. Реалізація мети та завдань моделі залежить від комплексу психолого-педагогічних (урахування рівня сформованості основних компонентів готовності; застосування активних методів та форм навчання) та організаційно-педагогічних (розробка та реалізація додаткових професійних освітніх програм) умов.

Організаційно-змістовий блок моделі містить структурні компоненти цієї готовності (потребнісно-мотиваційний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний); зміст навчальних дисциплін: “Соціальна педагогіка”, “Методики соціально-виховної роботи”, “Формування здорового способу життя”; авторського курсу “Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі”; форми (індивідуальна, групова, колективна (лекції, практичні та лабораторні заняття, психологічні практикуми, самостійна робота, консультації), методи (традиційні та нетрадиційні (метод проектів, інтернет-технології, психологічні вправи, інтерактивні) та засоби (анкети, тестові завдання, діагностичні методики, науково-методична література, інформаційні (текстовий процесор,

електронні таблиці, системи керування базами даних, мультимедійні системи, гіпертекстові програми, електронні календарі, асинхронна (офф-лайнова) комунікація (електрона пошта, телеконференції), які забезпечують міжособистісну та односторонню комунікацію)).

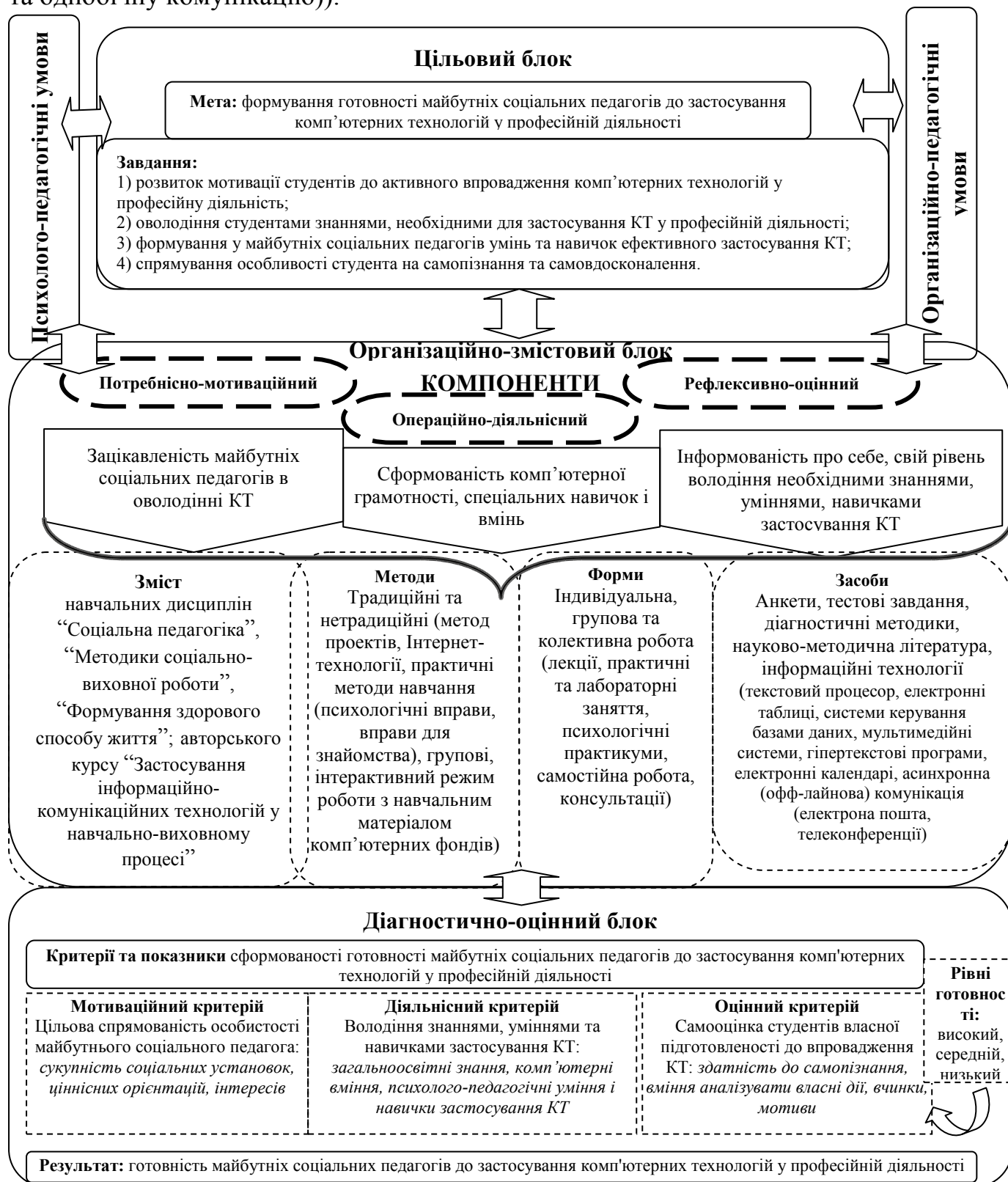

Рис. 1. Модель формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності

Діагностично-оцінний блок моделі містить критерії, (мотиваційний – ступінь мотивації студентів на застосування КТ; діяльнісний – наявність знань, умінь та навичок застосування КТ; оцінний – рівень самооцінки студентів власної підготовки до впровадження КТ) та рівні (високий, середній та низький) сформованості майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у практичній діяльності.

Результатом моделі є готовність майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності.

Перевірка ефективності моделі формування готовності майбутніх педагогів до застосування комп'ютерних технологій здійснювалася в процесі констатувального (дослідження стану сформованості готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності), формувального (визначення ефективності впровадження моделі формування цієї готовності в процесі професійної підготовки), контрольного (виявлення динаміки рівнів сформованості готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності) експериментів.

Для проведення педагогічного експерименту були адаптовані до завдань дослідження та модифіковані методики О. Арестової та О. Гребенюка (для визначення рівня сформованості потребнісно-мотиваційного компонента); тестові завдання та вправи (для визначення рівня сформованості операційно-діяльнісного компонента); розроблена авторами анкета самооцінки (для визначення рівня сформованості рефлексивно-оцінного компонента). Вірогідність результатів педагогічного експерименту встановлювалася за допомогою критерію узгодженості А. Колмогорова–М. Смирнова та визначення коефіцієнта лінійної кореляції К. Пірсона.

Репрезентативна вибірка студентів склала 256 осіб (127 студентів у контрольній та 129 студентів в експериментальній групах).

Отримані в результаті експерименту дані свідчать, що в контрольних групах на початок педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності мали 4,2% студентів, на кінець педагогічного експерименту – 9,0%, середній рівень відповідно 59,0% і 5,7% студентів, низький рівень – 36,8% і 35,3% студентів (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості готовності до застосування КТ майбутніми соціальними педагогами (у %)

Рівень готовності до застосування КТ	На початок експерименту		На кінець експерименту	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Низький	37,4	36,8	2,0	35,3
Середній	57,8	59,0	68,1	55,7
Високий	4,8	4,2	29,9	9,0

В експериментальних групах на початок педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності мали 4,8% студентів, а після впровадження авторської

моделі – 29,9%, середній рівень на початок експерименту мали 57,8% студентів, на кінець – 68,1% студентів, низький рівень на початок педагогічного експерименту 37,4% студентів, на кінець педагогічного експерименту – 2,0% студентів.

Визначення критерію К. Пірсона дозволяє стверджувати про досить високий рівень значущого кореляційного зв'язку між усіма компонентами готовності до застосування КТ у професійній діяльності майбутніх соціальних педагогів (отриманий показник перебуває в межах від 0,7 до 0,9). Між мотивацією та системою знань ($r_{xy} = 0,942$), між показниками рефлексії та системою знань ($r_{xy} = 0,846$), між показниками мотивації та рефлексії ($r_{xy} = 0,842$).

Для констатувального й контрольного етапів експерименту було застосовано статистичну обробку за методом λ -критерію А. Колмогорова–М. Смирнова. Отримане значення: мотиваційний критерій $\lambda_{\text{емп}} \approx 0,125$, діяльнісний – $\lambda_{\text{емп}} \approx 0,242$, оцінний – $\lambda_{\text{емп}} \approx 0,198$, що дає можливість зробити висновок: експериментальна та контрольна групи достатньо однорідні за рівнем початкової готовності до застосування КТ.

На контрольному етапі розподіл студентів за рівнями сформованості готовності до застосування КТ в експериментальній групі значно відрізняється від контрольної (для мотиваційного критерію $\lambda_{\text{емп}} \approx 3,053$, для діялісного критерію – $\lambda_{\text{емп}} \approx 3,057$, для оцінного – $\lambda_{\text{емп}} \approx 2,379$ відносно $\lambda_{\text{емп}} \geq 1,36$). Відносно показників $\lambda_{\text{емп}}$ найбільш значимим є мотиваційний критерій. Отже, рівень готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності в експериментальній групі виявився статистично вищим, ніж у контрольній, що пов'язано з упровадженням розробленої нами моделі.

ВИСНОВКИ

1. Готовність майбутнього соціального педагога до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності є комплексним новоутворенням, яке охоплює потребнісно-мотиваційну, операційно-діялісну й рефлексивно-оцінну сфери й виявляється в здатності реалізовувати професійну діяльність з використанням КТ, у наявності внутрішньої орієнтованості на застосування КТ, постійному збагаченні досвіду успішної професійної діяльності в цьому напрямку, здібності фіксувати ступінь власного зростання з використання КТ у професійній сфері, бачити причини успіхів і труднощів, здатності їх усунення. Структурним компонентом цієї готовності є потребнісно-мотиваційний (зацікавленість майбутніх соціальних педагогів в оволодінні комп'ютерними технологіями); операційно-діялісний (сформованість комп'ютерної грамотності, спеціальних навичок і вмінь); рефлексивно-оцінний (інформованість студента про себе, свій рівень володіння необхідними знаннями, уміннями, навичками застосування КТ).

Критерії оцінювання готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності впливають зі структури самої готовності: мотиваційний (потреби, інтерес, бажання застосовувати КТ у професійній діяльності); діялісний (характер і міра використання КТ у ситуаціях наближених до професійних), оцінний (визначення відповідності

результатів власної діяльності (у тому числі й самовдосконалення) із застосування КТ визначеним до неї вимогам). Ступінь сформованості готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ визначається за сумарним показником за означеними критеріями та відповідністю їх певному рівню: високому, середньому та низькому.

2. Основні шляхи формування готовності до застосування комп'ютерних технологій майбутніми соціальними педагогами зумовлюються поліфункціональністю КТ у соціально-педагогічній діяльності, їх здатністю бути засобом отримання, збереження й обробки інформації; індивідуалізації діяльності; реєстрації, оцінювання й обліку даних; моделювання ситуації; алгоритмізації; заохочення; забезпечення творчої діяльності; проектування; реабілітації; наочності. До основних шляхів формування означеної готовності належать: удосконалення викладання інформатичних дисциплін за допомогою наповнення їх професійним змістом; упровадження КТ у викладанні професійних дисциплін; упровадження спецпрограм: спецкурсів інтегрованого характеру (поєднання інформативного та професійного аспектів); модульна організація процесу формування готовності із використанням традиційних для вищої школи форм організації навчання (лекції, семінари, самостійна робота, практика тощо); комплексне поєднання елементів зазначених вище шляхів.

3. Визначено й обґрунтовано організаційно-педагогічні та психолого-педагогічні умови, які забезпечують формування готовності до застосування КТ майбутніми соціальними педагогами. Організаційно-педагогічні умови – розробка та реалізація додаткових професійних освітніх програм як документально-змістової основи підготовки майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності, комп'ютерних комплексів для “Орієнтовної програми вивчення особистості учнів” (за діагностичними методиками: визначення професійної компетентності вчителя “Квадрат функцій”, “Квадрат професійних ціннісних орієнтацій”, “Квадрат професій” та ін.). Ці умови забезпечують формування комп'ютерної грамотності, спеціальних знань, умінь та навичок (операційно-діяльнісний компонент): залучення до активної пізнавальної та практичної діяльності задля оволодіння знаннями, уміннями та навичками ефективного застосування КТ. Засоби формування: застосування активних методів та форм навчання: проблемних лекцій, практикумів, практичних занять (навчально-рольові, ділові ігри, тренінги, тренінги тощо).

Психолого-педагогічні умови – формування готовності до застосування комп'ютерних технологій з урахуванням рівня сформованості основних компонентів готовності. Ці умови забезпечують зацікавленість майбутніх соціальних педагогів до оволодіння КТ (потребнісно-мотиваційний компонент): залучення студентів до активної пізнавальної та практичної діяльності задля глибокого усвідомлення ними значення застосування КТ у професійній діяльності, забезпечення змін значущих мотивів. Засоби формування: застосування активних методів та форм навчання для відображення проблемних ситуацій, розв'язання котрих потребує професійної підготовки, групове обговорювання правильності виконання проблемних завдань. Крім того, психологічні умови забезпечуються

інформованістю про себе, свій рівень володіння необхідними знаннями, уміннями, навичками застосування КТ (рефлексивно-оцінний компонент): залучення до активної пізнавальної та практичної діяльності задля формування потреби в самопізнанні особистих здібностей, їх адекватного застосування та самовдосконалення з метою оптимізації застосування КТ. Засоби формування: застосування активних форм навчання та діагностичних методик, проведення індивідуальних консультацій, проведення психологічних практикумів (опитувальники для вивчення особистості, анкетування для виявлення сфери дружніх стосунків, анкетування «Виявлення орієнтації» та ін.).

4. Теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено модель формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності, складовими якої є цільовий, організаційно-змістовий та діагностично-оцінний блоки. Цільовий блок включає мету та завдання формування готовності у майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності, досягнення яких залежить від комплексу вищезазначених психолого-педагогічних та організаційно-педагогічних умов. Організаційно-змістовий блок моделі містить структурні компоненти готовності до застосування комп'ютерних технологій; зміст навчальних дисциплін і авторського курсу; форми, методи та засоби здійснення формування готовності. Діагностично-оцінний блок моделі розкриває критерії (відображають ступінь сформованості мотивації студентів на вивчення конкретної дисципліни; ступінь володіння знаннями, уміннями та навичками застосування КТ; рівень самооцінки студентів власної підготовки до впровадження КТ), показники та рівні (високий, середній та низький) сформованості готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності. Результатом є реалізація моделі готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності.

Результати формувального етапу педагогічного експерименту свідчать про збільшення кількості студентів з високим рівнем готовності до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності в експериментальній групі на 25,1%, а в контрольній групі лише на 4,8%, збільшення кількості студентів із середнім рівнем готовності в експериментальній групі на 10,3%, зменшення їх в контрольній групі на 3,3%, що доводить високу ефективність розробленої авторської моделі.

Проведене дослідження дозволяє сформулювати низку загальних рекомендацій щодо впровадження експериментальної моделі в широку практику, яка в загальних рисах зводиться до такого: формування готовності до застосування комп'ютерних технологій має спиратися на організаційно-педагогічні (розробка та реалізація додаткових професійних освітніх програм як документально-змістової основи підготовки майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності) та психолого-педагогічні (формування готовності до застосування комп'ютерних технологій з урахуванням рівня сформованості основних компонентів готовності) умови, що забезпечують розвиток усіх компонентів означеної готовності; здійснення підготовки студентів до професійної

діяльності у двох напрямках: формування у студентів практичних навичок роботи з КТ та застосування КТ у своїй професійній діяльності; формування готовності до застосування КТ має супроводжуватися постійним моніторингом цього процесу за допомогою сучасних діагностувальних методик.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів визначеної проблеми. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у вивченні шляхів підвищення рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, роботи в медіапросторі тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Алексеева Г. М. Впровадження інформаційних технологій в шкільній освіті / Г. М. Алексеева // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах : науково-методичний журнал. – Київ, 2007. – № 2. – С. 50–56.

2. Алексеева А. Н. Подготовка студентов к использованию компьютерных технологий в будущей профессиональной деятельности / А.Н. Алексеева // Збірник наукових праць [ред. кол.: Т.І. Сущенко (голов.ред) та ін.] Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти : педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки. – Запоріжжя : ЗОІППО, 2008. – Вип. 51. – С. 23–26.

3. Алексеева Г. М. Формування в майбутніх соціальних педагогів готовності до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності / Г. М. Алексеева // Збірник наукових праць [ред. кол.: Т. І. Сущенко (голов.ред) та ін.] Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти : педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах. – Запоріжжя : ЗОІППО, 2010. – Вип. 8 (61). – С. 16–20.

4. Алексеева Г. М. ІКТ як засіб формування компетентності майбутнього соціального педагога / Г. М. Алексеева // Збірник наукових праць [ред. кол.: Т. І. Сущенко (голов.ред) та ін.] Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти : педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах. – Запоріжжя : ЗОІППО, 2011. – Вип. 14 (67). – С. 68–76.

5. Алексеева Г. М. Психолого-педагогічні умови формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності / Г. М. Алексеева // Збірник наукових праць [ред. кол.: Т. І. Сущенко (голов.ред) та ін.] Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти : педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах. – Запоріжжя : ЗОІППО, 2011. – № 20 (73). – С. 69–72.

6. Алексеева Г. М. Особливості експериментального дослідження операційно-технологічного компонента підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності / Г. М. Алексеева // Збірник наукових праць [ред. кол.: Т. І. Сущенко (голов.ред) та ін.] Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти : педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах. – Запоріжжя : ЗОІППО, 2011. – № 19 (72). – С. 43–46.

7. Алексеева Г. М. Сутність і структура готовності майбутніх соціальних педагогів до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності / Г. М. Алексеева // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету : педагогічні науки. – Бердянськ : БДПУ, 2012. № 2. – С. 9–14.

8. Алексеева Г. М. Інтерактивні комп'ютерні технології навчання / Г. М. Алексеева // Комп'ютер у школі та сім'ї : науково-методичний журнал. – Київ, 2012. – № 6. – С. 28–32.

Матеріали науково-практичних конференцій, тези доповідей

9. Снисаренко А.Н. Необходимость формирования эстетических качеств у студентов-предпринимателей в процессе изложения предметов математического цикла / Снисаренко А.Н. // Вестник Севастопольского государственного технического университета. – Севастополь : СевГТУ, 1998. – Вып. 12. – С. 82–85 – (Серия : “Информатика, электроника, связь”).

10. Снисаренко А.Н. Формирование эстетических качеств у студентов в процессе профессиональной подготовки современных специалистов / А.Н. Снисаренко // Збірник наукових праць Національного технічного університету України : [матеріали 5-ї Міжнародної науково-практичної конференції “Творчість як спосіб буття дійсного гуманізму” (13-14 травня 1999р.)], – К. : НТУУ “КПІ”, 1999. – Ч.2 – С. 227–230.

11. Алексеева Г. М. Развитие творческих способностей учнів в процесі вивчення інформатики / Г. М. Алексеева // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету : [матеріали регіональної науково-практичної конференції “Другий всеукраїнський з'їзд працівників світи і питання підготовки вчителя сучасної школи”], – Бердянськ : БДПУ, 2002. – №2 – С. 11–18 –(Серія : “Педагогічні науки”).

12. Алексеева А.Н. Подготовка студентов-гуманитариев к использованию информационно - коммуникативных технологий в будущей профессиональной деятельности / А.Н. Алексеева // Моделирование содержания и организационно-правовое сопровождение непрерывного профессионального образования и подготовки специалиста в условиях формирования механизма социального партнерства : материалы международной научно-технической конференции (7 июня 2007г.). – Невинномысск : НГГТИ, 2007. – С. 27–32.

13. Алексеева Г. М. Колективний проект як активний метод навчання інформаційно-комунікаційних технологій студентів / Г. М. Алексеева // Інформаційно-телекомунікаційні технології в системі освіти : [матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції], (м. Бердянськ, 15-28 вересня 2008 р.). – Бердянськ : БДПУ, 2008. – С. 3–5.

14. Алексеева Г. М. Теоретичні основи формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі / Г. М. Алексеева // Збірник наукових праць [за ред. проф. К.Л.Крутий, Є.М. Павлютенкова] Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти : педагогічне проектування як засіб становлення і розвитку ключових

компетентностей суб'єктів освітнього простору. – Запоріжжя : ТОВ “ЛПС” ЛТД, 2010. – С. 6–13.

15. Алексеева Г. М. Сучасні підходи до використання ІКТ для підготовки майбутніх сучасних педагогів в умовах соціально-економічної трансформації українського суспільства / Г. М. Алексеева // Соціально-економічні дослідження в період ринкової трансформації : [матеріали Всеукраїнської наукової конференції], (м. Бердянськ, 29-30 квітня 2011 р.). – Бердянськ : БДПУ, 2011.– С. 5–9.

16. Алексеева Г. М. Генезис та розвиток проблем застосування комп'ютерної техніки у різних сферах професійно-педагогічної діяльності / Г. М. Алексеева // Завучу. Усе для роботи : науково-методичний журнал. – Харків : Вид. група “Основа”, 2011. – №15–16 (63–64). – С. 2–8.

Навчальний посібник

17. Алексеева Г. М. Використання комп'ютерних технологій у школі / Г. М. Алексеева // Управління школою : науковий журнал. – Харків : Вид. група “Основа”, 2012. – Вип. 08 (116). – 112 с.

АНОТАЦІЯ

Алексеева Г. М. Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти – Бердянський державний педагогічний університет, Бердянськ, 2013.

У дисертації досліджено проблему формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності. Визначено та науково обґрунтовано сутність поняття “готовність майбутнього соціального педагога до застосування комп'ютерних технологій”. Виокремлено структурні компоненти цієї готовності (потребнісно-мотиваційний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний); критерії, показники та рівні її сформованості. Схарактеризовано основні шляхи формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ, а саме: наповнення професійним змістом інформатичних дисциплін, застосування КТ у викладанні професійних дисциплін, запровадження спецкурсів та спецпрограм. Визначено комплекс психолого-педагогічних та організаційно-педагогічних умов формування готовності до застосування КТ.

Автором теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено модель формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування КТ у професійній діяльності, складовими якої є цільовий, організаційно-змістовий та діагностично-оцінний блоки.

Ключові слова: майбутні соціальні педагоги, професійна діяльність, готовність до застосування комп'ютерних технологій.

АННОТАЦИЯ

Алексеева А.Н. Формирование готовности будущих социальных педагогов к применению компьютерных технологий в профессиональной деятельности. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Бердянский государственный педагогический университет, Бердянск, 2013.

Диссертация посвящена исследованию проблемы формирования готовности будущих социальных педагогов к применению КТ в профессиональной деятельности. Проанализировано развитие компьютерных технологий и их применения будущими социальными педагогами в профессиональной деятельности. Определено понятие “готовность будущего социального педагога к применению компьютерных технологий” как комплексное новообразование, охватывающее потребностно-мотивационную, операционно-деятельностную и рефлексивно-оценочную сферы будущего социального педагога и проявляющееся в способности определять для себя личностный смысл использования КТ, внутренней ориентированности на углубленное изучение КТ, в обогащении опыта успешной учебно-познавательной деятельности в этом направлении.

Впервые теоретически обоснована, разработана модель формирования готовности будущих социальных педагогов к применению КТ профессиональной деятельности, состоящей из целевого (цель, задачи, компоненты готовности), организационно-содержательного (содержание готовности, методы, формы, способы формирования), диагностическо-оценочные (критерии, показатели, уровни, результат) блоки.

Определены и обоснованы организационно-педагогические и психолого-педагогические условия, обеспечивающие формирование готовности к применению КТ будущими социальными педагогами. Организационно-педагогические условия - разработка и реализация дополнительных профессиональных образовательных программ как документально-содержательной основы подготовки будущих социальных педагогов к применению КТ в профессиональной деятельности, разработка компьютерных комплексов по диагностическим методикам: определение профессиональной компетентности “Квадрат функций”, “Квадрат личностных ограничений”, “Квадрат профессиональных ценностных ориентаций”, “Квадрат профессий”, определение профессиональных ценностных ориентаций, “Выявление ориентации на художественно-эстетические ценности”, “Технические способности”, “Квадрат направленности личности”, “Квадрат способностей личности”, “Диагностика эффективности занятия” и др.). Реализация этих условий обеспечивает формирование компьютерной грамотности, специальных знаний, умений и навыков (операционно-деятельностный компонент): привлечение к активной познавательной и практической деятельности для овладения знаниями, умениями и навыками эффективного применения КТ. Средства формирования: применение активных методов и форм обучения: проблемных лекций, практикумов, практических занятий (учебно-ролевые, деловые игры, тренинги, видеотренинги т.д.).

Психолого-педагогические условия – формирование готовности к применению компьютерных технологий с учетом уровня сформированности основных компонентов готовности. Эти условия обеспечивают устойчивый интерес будущих социальных педагогов к овладению КТ (потребностно-мотивационный компонент): привлечение студентов к активной познавательной и практической деятельности для глубокого осознания ими значения применения КТ в профессиональной деятельности, обеспечения изменений значимых мотивов. Средства формирования: применение активных методов и форм обучения для отображения проблемных ситуаций, решение которых требует профессиональной подготовки, групповое обсуждение правильности выполнения проблемных задач. Кроме того психологические условия обеспечивают информированность о себе, свой уровень овладения необходимыми знаниями, умениями, навыками применения КТ (рефлексивно-оценочный компонент): привлечение будущих социальных педагогов к активной познавательной и практической деятельности для формирования потребности в самопознании личных способностей, их адекватного применения и самосовершенствования с целью эффективности применения КТ. Средства формирования: применение активных форм обучения и диагностических методик, проведение индивидуальных консультаций, проведение психологических практикумов (опросники для изучения личности, анкетирование для выявления сферы дружеских отношений (свободное общение), анкетирования и др.).

Для измерения и оценки уровня (высокий, средний, низкий) сформированности готовности будущих социальных педагогов к применению КТ в профессиональной деятельности были разработаны критерии и показатели ее сформированности (мотивационный, деятельностный и оценочный).

Эффективность использования экспериментальной модели формирования готовности будущих социальных педагогов к применению КТ в профессиональной деятельности была подтверждена проведенным педагогическим экспериментом и позволяет сделать следующие методические рекомендации: формирование готовности к применению КТ должно опираться на организационно-педагогические и психолого-педагогические условия, обеспечивающие развитие всех компонентов указанной готовности; осуществлять подготовку студентов к профессиональной деятельности необходимо в двух направлениях: формирование у студентов практических навыков работы с КТ и формирование у студентов практических навыков применения КТ в своей профессиональной деятельности; организуя процесс обучения, опираться на уровни готовности студентов к применению КТ с помощью методик диагностирования для определения мотивов изучения студентами учебных дисциплин, проверки сформированности у студентов знаний, практических умений и навыков, самооценки студентами собственных знаний и умений использования компьютерных технологий.

Ключевые слова: будущие социальные педагоги, готовность к применению компьютерных технологий, профессиональная деятельность.

SUMMARY

Alekseeva G. The formation of future social teachers to use computer technology in professional activities. – Manuscript.

Thesis for the degree of candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Berdyansk State Pedagogical University, Berdyansk, 2013.

The problem of formation of future social teachers to use computer technology in professional activities is studied in the thesis. The core of “preparedness of future social teachers to use computer technology” was defined and theoretically grounded. The structural components of this preparedness (necessity and motivational, operational and activity, reflexive and appraisal), criteria, indices and levels of its formation are singled out. The main ways of formation of preparedness of future social teachers to use computer technology are characterized. They are: the filling of informed subjects with professional content, the using of computer technologies in teaching professional subjects, the introduction of special courses and special programs. The complex of psychological and pedagogical, organizational and pedagogical conditions of formation of the preparedness to use computer technology is defined.

The model of formation of preparedness of future social teachers to use computer technology in professional activities is theoretically justified, worked out and experimentally verified by the author. The components of the model are aim, organizational and content, diagnosis and appraisal blocks.

Key words: future social teachers, professional activity, psychological and pedagogical, organizational and pedagogical conditions, preparedness to use computer technologies.

Підписано до друку 22.01.2013р.
Гарнітура «Times New Roman». Формат 60x84/16. Папір офсет.
Друк – різнографія. Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 1,1
Тираж 100 пр. Зам. № 58

Видавництво та друк Ткачук О.В.
71100. Запорізька обл., м. Бердянськ, вул. Кірова, 52/49, 53
Тел.(097)918-66-41, (066)106-29-93; e-mail: Tizdat@gmail.com
<http://izdatelstvo.at.ua>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготівників і
Розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 3377 від 29.01.2009р.